

УДК 33.012.46-028.46"364"

Кузьміна М.О.

д-р філос. з соц. роб., доц. НУ «Запорізька політехніка»

НЕКОМЕРЦІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ У ЗОНАХ КОНФЛІКТУ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКА ПРАКТИКА

Діяльність некомерційних організацій (НКО) у зонах конфлікту є однією з найактуальніших тем сучасного глобального дискурсу, оскільки такі зони стають епіцентрами гуманітарних, соціальних та економічних викликів. Світовий досвід свідчить, що в умовах гострих суспільних потрясінь та військових конфліктів роль НКО є не лише важливою, а й незамінною. Вони здатні оперативно реагувати на потреби населення, долати бюрократичні перепони та забезпечувати підтримку там, де державні інститути виявляються неготовими або неспроможними діяти ефективно.

Україна, зіштовхнувшись із військовою агресією, окупацією частини територій та масштабними гуманітарними викликами, наочно демонструє значення НКО у зоні конфлікту. З початку Революції Гідності, а згодом і під час повномасштабного вторгнення Російської Федерації, вітчизняне громадянське суспільство проявило виняткову здатність до самоорганізації. Волонтерські рухи, благодійні фонди, правозахисні ініціативи та інші форми НКО фактично взяли на себе значну частину функцій, пов'язаних із забезпеченням соціальної стабільності, допомогою постраждалим, підтримкою армії, організацією гуманітарних коридорів і розв'язанням інших нагальних проблем.

Робота некомерційних організацій у зонах конфлікту зіштовхується з низкою суттєвих труднощів. Серед них – відсутність чіткої правової регламентації їхньої діяльності, обмежені фінансові ресурси, а також постійні ризики для життя волонтерів і працівників [1, с. 151].

До того ж важливим викликом залишається налагодження ефективної взаємодії з міжнародними донорами, місцевою владою, світовими гуманітарними організаціями, а також вплив НКО на формування національної політики, яка спрямована на підтримку постраждалих та відновлення територій після конфліктів [2, с. 169].

У міжнародній літературі часто наголошується на важливості координації НКО з місцевими громадами та урядами для підвищення ефективності їхньої діяльності. Водночас українська практика демонструє сильну залежність НКО від волонтерських ініціатив і обмеженість доступу до системного фінансування, що відрізняється від стабільних структур НКО у західних країнах. З початком повномасштабної війни в Україні у лютому 2022 року неурядовим організаціям довелося терміново адаптуватися до нової реальності. Змінилися географія їхньої діяльності, пріоритети, обсяги надання послуг і характер взаємодії з ключовими групами. Війна суттєво вплинула на всі аспекти функціонування НКО, висунувши перед ними нові виклики й завдання. Основні виклики, які постають перед НКО, охоплюють безпекові, операційні, правові, фінансові аспекти, а також особливості функціонування в різних географічних умовах.

Вивчення світового досвіду, зокрема діяльності НКО у таких країнах, як Ірак, Сирія, Афганістан, які пережили масштабні конфлікти, разом із аналізом української практики, відкриває можливість оцінити ефективність застосовуваних підходів. Це також дозволяє визначити шляхи для подальшого вдосконалення. У цьому контексті надзвичайно важливо зрозуміти, як підвищити результативність роботи НКО, створити умови для їхньої співпраці з державою та міжнародними партнерами і сприяти формуванню стійких механізмів взаємодії.

Отже, вивчення специфіки роботи НКО у зонах конфлікту є надзвичайно актуальним завданням. Воно передбачає дослідження їхньої ролі, аналіз викликів і кращих практик, що забезпечують ефективну соціальну підтримку, гуманітарну допомогу та відновлення громад, постраждалих унаслідок конфліктів. Аналіз міжнародного досвіду роботи НКО в країнах, що пережили конфлікти, таких як Німеччина, Польща, США, показує, що державна підтримка, чітке правове регулювання та фінансування є ключовими чинниками успішного функціонування організацій. Інструменти, які застосовуються за кордоном можуть бути ефективно адаптовані до українських реалій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кузьмін В. В. Соціальна адаптація вимушено-переміщених осіб, які постраждали внаслідок військового стану / В.В. Кузьмін, М.О. Кузьміна, Г.В. Стрижак // Психологія та соціальна робота. – 2024. – Вип. 1(59). – С. 150-195.

2. Кузьміна М.О. Соціальне партнерство як інструмент підготовки соціального працівника у закладі вищої освіти / М.О. Кузьміна, О.П. Масюк, В.В. Кузьмін, І.В. Мещан // Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. – 2021. – Вип. 2(5). – С. 168-176.

3. Стадник А.Г. Соціальна робота в умовах конфлікту: підвищення ефективності персоналу НКО на прифронтових територіях / А.Г. Стадник, М.О. Кузьміна, А.В. Зеркаль, А.С. Садикіна, Є.М. Усатий // Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць. – Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2024. – Вип. 101. – С. 33-38.